

Висновки. Таким чином, досягнення бажаних результатів у запобіганні злочинам неповнолітніх уявляється можливим лише за умови налагодження тісної взаємодії державних органів з громадськістю. Очевидною є необхідність активніше залучати до цієї діяльності громадські організації та формування, пересічних громадян, тим самим розвиваючи соціально-правову активність останніх. Не викликає жодного сумніву, що чим більше людей включатиметься в цю роботу, тим успішнішою вона буде.

Список використаних джерел:

1. Кабаченко Н.В. Дитяча бездомність в Україні / Н. В. Кабаченко // Наукові записки НаУКМА. – Т. 110 : Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. – К., 2010. – С. 60-66.
2. Серед підлітків зростає кількість корисливих злочинців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravda.com.ua/news/2013/07/17/6994432/view_print/. – Заголовок з екрана.
3. Злочинність серед неповнолітніх зростає [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yuricom.com/ua/yuridichniy_visnyk_ukrainy/overview/?id=324. – Заголовок з екрана.
4. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (Пекинские правила), приняты резолюцией 40/33 Генеральной Ассамблеи от 29 ноября 1985 года // Международные акты о правах человека. Сборник документов. – М.: НОРМА, 2000. – С. 284-305.
5. Кримінологічна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються неповнолітніми / Кол. авт.: В.В. Голіна, В.П. Ємельянов, С.Ю. Лукашевич та ін.; За заг. ред. В.В. Голіни. – Х.: «Кроссрод», 2007. – 156 с.
6. Комаров И., Гамаюн В. Молчание канадских консультантов / И. Комаров, В. Гамаюн // Еженедельник 2000. – 2013. – 15 – 21 нояб. 2013 г. (№46 (677)).
7. Кримінологічна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються неповнолітніми / Кол. авт.: В.В. Голіна, В.П. Ємельянов, С.Ю. Лукашевич та ін.; За заг. ред. В.В. Голіни. – Х.: «Кроссрод», 2007. – 156 с.
8. Васильківська І. Запобігання злочинності неповнолітніх в Україні: деякі аспекти / І. Васильківська // Право України, 2004. – № 1. – С. 95-98.
9. Кононенко Н.М. Недоліки організації дозвілля як чинник поширення бездоглядності дітей / Н.М. Кононенко // ПостМетодика. Превентивне виховання наук. Науково-методичний педагогічний журнал. – 2009. – №2(86). – С. 60-62.
10. Форми та методи залучення громадськості: навч. посіб. / Інститут громадянського суспільства; за заг. ред. В. Артеменка. – К.: ІКЦ «Леста», 2007. – 240 с.
11. Всеукраїнська громадська організація «Магнолія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magnolia.org.ua/>. – Заголовок з екрана.
12. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 р. N 1835-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 40. – Ст. 338.

СИЙПЛОКІ М. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
та міжнародного кримінального права
(Ужгородський національний університет)

УДК 343.36

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОКАРАННЯ ЗА ПРИТЯГНЕННЯ ЗАВІДОМО НЕВИННОГО ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У статті наводяться окремі питання визначення покарання за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Досліджені проблемні й суперечливі питання відповідних санкцій норм. Виявлено певні недоліки в конструкції окремих санкцій правових норм та сформульовано пропозиції щодо вдосконалення кримінального законодавства.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, невинна особа, обвинувачений, правосуддя, кримінальне законодавство.

В статье изложены отдельные вопросы определения наказания за привлечение заведомо невинного к уголовной ответственности. Исследованы проблемные и спорные вопросы объективных и субъективных признаков соответствующих санкций норм. Выявлены определенные недостатки в конструкции отдельных санкций правовых норм и сформулированы предложения по совершенствованию уголовного законодательства.

Ключевые слова: уголовная ответственность, невинное лицо, обвиняемый, правосудие, уголовное законодательство.

The article presents the some issues determining penalties for bringing person known to be innocent to criminal responsibility. Problematic and vexed questions of objective and subjective signs of appropriate sanctions regulations are research. Some flaws in construction of individual sanctions law and determined propositions concerning improvement of criminal legislation were formulated.

Key words: criminal responsibility, innocent person, accused, justice, criminal legislation.

Вступ. Застосування сучасного закону про кримінальну відповідальність свідчить про наявні проблеми не тільки в конструюванні диспозицій кримінально-правових норм, але й численні вади у формулюванні відповідних санкцій норм. Як відомо, ця ситуація виникла у законотворчій діяльності, тому що відсутній комплексний науковий підхід до регламентації покарання [1, с. 97]. У контексті дослідження проблематики реалізації кримінальної відповідальності за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності виникло питання щодо справедливості та достатності наявних кримінально-правових санкцій за вказаний злочин. Про важливість цієї проблематики свідчать і результати проведеного анкетування працівників правоохоронних органів (зокрема, 66,9 % осіб з усіх опитаних зазначили, що ст. 372 Кримінального кодексу (КК) України потребує законодавчих змін). Це свідчить про актуальність теми дослідження і необхідність наукового осмислення та аналізу, зокрема санкцій норм про відповідальність за притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.

Постановка завдання. Тому практично важливим у цьому дослідженні запропонувати нову науково обґрунтовану модель санкцій норм, які передбачені в ст. 372 КК України.

Порівняння санкцій норм, які передбачені в ст. 372 КК України та статтях 364, 365, 366 КК України, дозволяє дійти до висновку, що законодавець безпідставно визначив ступінь суспільної небезпеки вказаних злочинів. Як ми вже згадували в попередніх дослідженнях, ст. 372 КК України конкурує як спеціальна норма із загальними (ст.ст. 364, 365, 366 КК України) і тому повинна застосовуватися лише спеціальна [2, с. 215]. Якщо притягується до відповідальності завідомо невинувата особа, то це завжди зловживання з боку працівників правоохоронних органів, і тому конкурують між собою тільки ч. 3 ст. 364 КК України та частини 1 чи 2 ст. 372 КК України. Санкція ч. 1 ст. 372 КК України (обмеження волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк) значно м'якша, ніж ч. 3 ст. 364 КК України (позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна), і тому Г.М. Анісімов пропонує такі дії кваліфікувати за сукупністю вказаних злочинів, для того, щоб винний не уник відповідальності за більш небезпечний злочин (ст. 364 КК України) [3, с. 148]. Така сама ситуація й стосується конкуренції ст. 371 та ст. 364 КК України. На перший погляд, завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою, які були вчинені без корисливих мотивів чи інших особистих інтересів, кваліфікуються за частинами 1 чи 2 ст. 371 КК України, без виникнення ускладнень зі ст. 364 КК України. Це пов'язано з тим, що корисливі мотиви чи інші особисті інтереси є конструктивними ознаками суб'єктивної сторони зловживання владою або службовим становищем, відсутність такої ознаки виключає можливість застосування ст. 364 КК України. Щодо тлумачення корисливих мотивів, заперечень будь-яких не має, а щодо інших особистих інтересів, – виникають певні питання.

По-перше, корисливий мотив – це різновид інших особистих інтересів, по-друге, таке визначення мотивів є неконкретним і не дозволяє чітко визначити його конкретні види (прояви). Спираючись на такий висновок, знову маємо невідповідність між ступенем суспільної небезпеки ч. 3 ст. 364 КК України (загальна норма) та частин 1 та 2 ст. 371 КК України (спеціальна норма).

Який вихід можна запропонувати законодавцю з такої ситуації? Перший варіант – це збільшення розміру покарання в санкціях спеціальних норм (ст.ст. 371, 372 КК України), відповідно до санкції загальної норми (ч. 3 ст. 364 КК України). Другий варіант – це зменшення розміру покарання в санкції загальної норми (ч. 3 ст. 364 КК України), відповідно до санкцій спеціальних норм (ст.ст. 371, 372 КК України). Третій варіант – виключення кваліфікуючої ознаки, яка передбачена в ч. 3 ст. 364 КК України.

Розглянемо більш детально ці варіанти та визначимося з найбільш прийнятним варіантом відповідних законодавчих змін до КК України.

Результати дослідження. Перший варіант, на нашу думку, є практично неможливим. Посилення кримінально-правових репресій (позбавлення волі до десяти років) не відповідає як вітчизняним тенденціям щодо гуманізації кримінальної відповідальності, так і зарубіжному досвіду регламентації покарання за такі злочини [4]. Такий варіант був би можливий при незначній розбіжності (як між ч. 2 ст. 115 і ст. 348 КК України) в покараннях, які передбачені в частинах 1, 2 ст. 371 та ч. 1 ст. 372 і ч. 3 ст. 364 КК України.

Другий варіант також є досить складним. Якщо ми пом'якшимо покарання в ч. 3 ст. 364 КК України до рівня ст. 371 КК України та ст. 372 КК України, то слід вказану кваліфікуючу ознаку (вчинення працівником правоохоронного органу) передбачити в ч. 2 ст. 364 КК України. Частина третя вказаної статті підлягає в цьому випадку виключенню або редакційній зміні (наприклад, кваліфікуючу ознаку «тяжкі наслідки» передбачити у ч. 3 ст. 364 КК України). Перший крок у цьому напрямку був зроблений Законом України

«Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 року, яким були пом'якшені покарання за частинами 2 та 3 ст. 364 КК України.

На наше переконання, такі «косметичні» уточнення в санкціях окремих кримінально-правових норм не завжди є обґрунтовані й тому значної практичної цінності не мають.

Третій варіант є, на нашу думку, хоча й найбільш радикальним, але більш прийнятним. Пригадаємо, що подібна кваліфікуюча ознака (яка також ускладнювала кваліфікацію злочинів) Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 року була виключена зі ст. 127 КК України. Тому, якщо притримуватися такого варіанту, слід виключити частину 3 зі ст. 364 КК України.

Далі пригадаємо, що удосконалення санкцій відповідних норм, на нашу думку, неможливе без врахування досвіду зарубіжного законодавця щодо конструкції таких санкцій норм. Зокрема, це стосується такого основного виду покарання, як штраф (Пенітенціарний кодекс Естонії, КК Молдови) та додаткового – позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (КК Білорусі, Вірменії, Грузії, Молдови, Таджикистану).

Також для дійсної гуманізації кримінальної відповідальності необхідно передбачити альтернативно інші основні види покарання. Зокрема, це може стосуватися таких видів покарання, як виправні роботи та умовно арешт [5, с. 59]. Цікаво, що подібний висновок щодо штрафу запропонував й російський вчений Б.Ю. Дзидзарія [6, с. 20]. Він вважає, що основним недоліком санкцій ст. 299 КК Російської Федерації є неможливість застосування деяких з них у повному обсязі й не завжди обґрунтована безальтернативність покарання.

Спочатку розглянемо питання можливості регламентації штрафу як можливого виду основного покарання за ч.1 ст. 372 КК України. На перший погляд, така можливість традиційно в радянській кримінально-правовій літературі вважалася неприйнятною [7, с. 296]. Однак, зважаючи на положення та рекомендації міжнародно-правових документів щодо розширення застосування видів покарання, альтернативних позбавленню волі, у сучасній теорії кримінального права з'являється все більше прихильників більш широкого застосування такого покарання, як штраф [8, с. 8].

Так, слід пригадати позицію відомого вітчизняного криміналіста В.В. Сташиса, що «чинний КК України, як і багато сучасних європейських кримінальних кодексів, передбачає у сутності три групи основних видів покарань, які можуть бути застосовані до осіб, що вчинили злочини: громадські роботи, штраф і позбавлення волі» [9, с. 17].

При цьому, з одного боку, слід погодитися з В.О. Попрас, що штраф може бути реальною альтернативою позбавленню волі тільки тоді, коли позбавлення волі є відносно короткостроковим, а сам штраф, навпаки, відносно високим; це можливе лише в санкціях за злочини невеликої та середньої тяжкості [10, с. 104]. З іншого боку, є недопустимим встановлення штрафу в якості альтернативного до позбавлення волі покарання в санкціях за тяжкі або особливо тяжкі злочини, що може перетворити його фактично на засіб відкупку від реальної кримінальної відповідальності [11, с. 676]. Також такий вид основного покарання притаманний злочинам проти правосуддя (передбачено в 13 нормах) і, на думку А. А. Музики та О.П. Гороха, охоплюється «комплексом» типових покарань, характерних для Розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» [12, с. 387].

Тобто встановлена теоретична можливість регламентації такого основного покарання, як штраф в санкції ч. 1 ст. 372 КК України, яка передбачає відповідальність за злочин середньої тяжкості.

Залишається, безперечно, відкритим питання щодо розміру такого штрафу. На думку В.О. Попрас у санкціях за умисні злочини середньої тяжкості може встановлюватися штраф у розмірі від сорока до п'ятдесяти тисяч гривень [10, с. 97, 98]. На нашу думку, такі пропозиції, можливо, мали право на існування, якщо відбулося б системне оновлення КК України, з урахуванням пропозицій В.О. Попрас. Разом з тим вважаємо, що є не зовсім аргументованою позиція науковця щодо встановлення у КК України штрафу безпосередньо у національній грошовій одиниці-гривні. Зокрема, цей висновок зумовлюється тим, що «в сучасний період зникли причини, які обумовили б використання в КК України умовних розрахункових одиниць» [10, с. 56]. Однак сучасні економічні умови в Україні не дозволяють з повною відповідальністю стверджувати про відсутність негативних інфляційних процесів, які можуть вплинути на обрахування штрафу в гривнях. Тому, виходячи з сучасних реалій конструювання штрафних санкцій та порівнюючи розміри такого виду покарання за ч. 1 ст. 374 КК України, пропонуємо визначити в санкції ч.1 ст. 372 КК України такі межі штрафу: від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Щодо перспективи визначення виправних робіт у відповідній санкції ч. 1 ст. 372 КК України, то це питання є досить дискусійним [2, с. 221]. На нашу думку, слід погодитися з М.І. Хавронюком, що виправні роботи, які, відповідно до ст. 57 КК України, не застосовуються ні до працівників правоохоронних органів, ні до військовослужбовців, недоцільно визначити в санкції ч.1 ст. 372 КК України [13, с. 7-8].

Далі розглянемо арешт як потенційний вид покарання. На користь використання арешту в ч.1 ст. 372 КК України слід навести такі аргументи. По-перше, такий вид основного покарання притаманний санкціям

норм про відповідальність за злочини проти правосуддя (передбачено в 18 нормах) [12, с. 387]. Слід погодитися з А.А. Музиною та О.П. Горохом, що «види покарань, які передбачені в санкціях кримінально-правових норм, утворюють певні «комплекти» видів примусу для відповідного розділу Особливої частини КК України» [12, с. 377]. Тобто наявність у цьому «комплексі», наприклад, арешту для Розділу XVIII «Злочини проти правосуддя» Особливої частини КК України теоретично дозволяє використовувати такий вид покарання для різних санкцій статей цього розділу. По-друге, арешт повинен призначатися за злочини невеликої та середньої тяжкості [14, с. 232]. Частина перша ст. 372 КК України передбачає відповідальність за злочин середньої тяжкості. Перспективна модель такої санкції буде містити покарання за аналогічний злочин. По-третє, арешт є цілком альтернативою позбавленню волі. Безперечно, арешт пов'язаний з обмеженням волі та, на думку окремих вчених, є різновидом позбавлення волі. Однак різний правовий режим відбування засудженими таких покарань свідчить про менш суворий характер арешту у порівнянні з позбавленням волі. Слід погодитися з В.М. Трубниковим та Ю.В. Шинкарєвим, що абсолютна найбільша група санкцій, в яких міститься арешт, – санкції, в яких передбачається призначення арешту в максимальному йому розмірі (до шести місяців) [14, с. 104–108]. Пам'ятаючи це, в санкції ч. 1 ст. 372 КК України пропонується передбачити покарання у виді арешту в межах до шести місяців.

Такий додатковий вид покарання, як позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, також може потенційно бути передбачений у санкціях ст. 372 КК України.

Ймовірні опоненти можуть заперечити, що згідно ч. 2 ст. 55 КК України вказаний вид покарання як додатковий може бути призначений й у випадках, коли він не передбачений в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за умови, що з урахуванням характеру злочину, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю особи засудженого та інших обставин справи, суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Але така позиція є досить спірною. По-перше, якщо вважати вказане положення єдиним варіантом вирішення цього питання, то є нелогічним передбачення такого додаткового виду покарання в багатьох санкціях статей (санкціях частин статті) Особливої частини КК України. Зокрема, за окремі злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст.ст. 364–3684 КК України), злочини проти правосуддя (ст.ст. 371, 374, 376, 3761, 3811, 382, 387–389, 397 КК України). Тому, якщо ми вважаємо, що притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності є проявом службового зловживання, то й види покарання за такі подібні діяння повинні співпадати. По-друге, судова практика свідчить про недостатній рівень застосування вказаного виду покарання. Однією з проблем у цій сфері є недостатня законодавча регламентованість згаданого покарання в санкціях статей (санкціях частин статті) Особливої частини КК України.

Також заслуговує на увагу думка Д.С. Шиян, що такий вид покарання «... доцільно встановлювати у санкціях тих кримінально-правових норм, у яких воно безпосередньо пов'язане зі складом злочину, тобто коли використання певної посади або певної діяльності при вчиненні злочину або безпосередньо вказане у диспозиції норми, або впливає з тлумачення її змісту (коли на це вказує спеціально-конкретний суб'єкт злочину або об'єктивна сторона (суспільно небезпечне діяння, спосіб вчинення злочину), визначені у диспозиції норми)» [15, с. 102].

З'ясувавши можливість регламентації такого виду покарання в санкціях ст. 372 КК України, визначимося з межами його застосування. Таке покарання, як додаткове, повинно бути встановлено на строк до 3 років за вчинення злочинів середньої тяжкості, тяжких та особливо тяжких злочинів; крім того, воно як додаткове обов'язкове покарання повинно бути встановлено за вчинення злочинів, у яких неможлива співучасть, тобто за вчинення необережних злочинів, а як додаткове факультативне – за вчинення злочинів, у яких можлива співучасть, тобто за вчинення умисних злочинів [15, с. 123]. Тобто цей вид покарання слід передбачити в санкціях ст. 372 КК України в межах до трьох років, а також як додаткове факультативне покарання «з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого».

Для формування санкцій за ст. 372 КК України як приклад можна використати також конструкцію санкцій, що передбачені в ст. 364 КК України.

Тобто, на нашу думку, слід передбачити в санкції ч. 1 ст. 372 КК України такі види та розміри покарання: штраф від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Санкцію частини другої ст. 372 КК України слід побудувати таким чином, щоб вона узгоджувалася з санкцією запропонованої частини третьої цієї статті. В частині третій, як вже зазначалося, пропонується, зокрема, така кваліфікуюча ознака, як «тяжкі наслідки». Тому слід порівняти відповідні норми, що передбачають такі наслідки (серед злочинів проти правосуддя) на предмет співвідношення санкцій. Так, ч. 3 ст. 371 КК України передбачає покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавлен-

ням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого; ч. 2 ст. 374 КК України – позбавлення волі на строк від трьох до семи років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого; ч. 2 ст. 375 КК України – позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років. На нашу думку, слід врахувати найбільш сувору санкцію, пригадуючи зарубіжний досвід (за кваліфікований вид притягнення як обвинуваченого завідомо невинуватої особи в кримінальному законодавстві 7 країн колишнього СРСР передбачено покарання у виді позбавлення волі до 10 років; у кримінальному законодавстві 4 країн колишнього СРСР передбачені тяжкі наслідки як кваліфікуюча ознака притягнення як обвинуваченого завідомо невинуватої особи) [2, с. 226].

Тому доцільно передбачити в санкції ч. 3 ст. 372 КК України такі види та розміри покарання: позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Покарання за ч. 2 ст. 372 КК України повинно бути більше суворим, ніж покарання, яке передбачене в ч. 1 ст. 372 КК України, але не більшим, ніж покарання, яке передбачене в ч. 3 ст. 364 КК України та можливої ч. 3 ст. 372 КК України. Зважаючи на вказане положення, слід передбачити в санкції ч. 2 ст. 372 КК України такі види та розміри покарання: позбавлення волі на строк від трьох до восьми років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією майна.

Висновки. Проведене дослідження дозволило запропонувати такі зміни до ст. 372 КК України щодо видів та розмірів покарання: 1) у ч. 1 – штраф від трьохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або арешт на строк до шести місяців, або обмеження волі на строк до трьох років, або позбавлення волі на той самий строк з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого; 2) у ч. 2 – позбавлення волі на строк від трьох до восьми років із позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією майна; 3) у ч. 3 – позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія уголовного права: [в 35 т.] / [Г. Ю. Лесников, Н. А. Лопашенко, Ю. Е. Пудовочкин, В. В. Мальцев и др.]; отв. ред. Б. В. Малинин. – [2-е изд.]. – СПб.: Изд. проф. Малинина; ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2005. – Т. 1: Понятие уголовного права. – СПб. – 2008. – 736 с.
2. Кузнецов В. В. Кримінальна відповідальність за притягнення як обвинуваченого завідомо невинуватої особи: Монографія / В. В. Кузнецов, М. В. Сийплові / За заг. ред. д.ю.н., проф. В. І. Шакуна; Передмова Г. О. Усатого. – Ужгород: ЗакДУ, 2011. – 284 с.
3. Анісімов Г. М. Зловживання довірою як спосіб вчинення злочину: поняття і кримінально-правове значення: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Анісімов Герман Миколайович. – Х., 2003. – 233 с.
4. Денисова Т. А. Кримінальне покарання та реалізація його функцій: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Т. А. Денисова. – Запоріжжя, 2010. – 38 с.
5. Богатирьов І. Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією): дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08 / Богатирьов Ігор Григорович. – Львів, 2001. – 500 с.
6. Дзидзарія Б. Ю. Уголовно-правовая защита прав подозреваемого и обвиняемого: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Б. Ю. Дзидзария. – Тамбов, 2009. – 20 с.
7. Курс советского уголовного права. – [в 5-ти т.] / [отв. ред.: Н. А. Беляев, М. Д. Шаргородский]. – Л.: Ленинградский ун-т им. А. А. Жданова. – 1968. – 1968–1971. – Т. 2: Часть общая. – 1970. – 671 с.
8. Маляренко В. Т. Про покарання за новим Кримінальним кодексом України / Маляренко В. Т. – К.: Фонд «Правова ініціатива», 2003. – 156 с.
9. Сташис В. Актуальні проблеми системи покарань за Кримінальним кодексом України 2001 / В. Сташис // Право України. – 2010. – № 9. – С. 16-24.
10. Попрас В. О. Штраф як вид покарання за кримінальним правом України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Попрас Віктор Олексійович. – Х., 2007. – 234 с.
11. Волженкин Б. В. Избранные труды по уголовному праву и криминологии (1963–2007 гг.) / Волженкин Б. В. – СПб.: Изд-во Р. Асланова «Юридический Центр Пресс», 2008. – 971 с.
12. Музика А. А. Система покарань та її підсистеми за кримінальним кодексом України / Музика А. А., Горох О. П.; відп. ред. П. П. Андрушко, П. С. Берзін // Альманах кримінального права: зб. статей. – Вип. 1. – К.: Правова єдність, 2009. – С. 368-391.
13. Хавронюк М.І. Відгук офіційного опонента на дисертацію Сийплові Миколи Васильовича «Кримінально-правова характеристика притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право / Хавронюк М. І. – К., 2009. – 12 с.

14. Трубников В. М. Арешт як вид кримінального покарання та особливості його застосування: Монографія / В. М. Трубников, Ю. В. Шинкарьов – Х.: Харків юридичний, 2007. – 288 с.

15. Шиян Д. С. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як вид кримінального покарання: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08 / Шиян Дмитро Сергійович. – Дніпропетровськ, 2008. – 270 с.

СЛОБОДЗЯН А.П.,

здобувач

(Національна академія прокуратури України)

УДК 343.97

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ДЕТЕРМІНАНТ СЛУЖБОВОГО ПІДРОБЛЕННЯ

Аналізуються проблеми визначення причин та умов службового підроблення. Досліджується місце службового підроблення в загальній сукупності соціальної патології. Виявляється специфіка злочинної поведінки службової особи.

Ключові слова: службове підроблення, соціальні, економічні, організаційно-управлінські детермінанти, наслідки.

Анализируются проблемы определения причин и условий служебной подделки. Исследуется место служебной подделки в общей совокупности социальной патологии. Выявляется специфика преступного поведения должностного лица.

Ключевые слова: служебная подделка, социальные, экономические, организационно-управленческие детерминанты, последствия.

This paper analyzes the problems of defining causes and conditions of office forgery. Author examines the place of office forgery in the overall set of social pathology. Identification of official's specific criminal conduct.

Key words: official forgery, social, economic, organizational and managerial determinants, effects.

Вступ. Високий рівень службових підроблень в Україні, негативний вплив цього злочину фактично на всі сторони суспільного життя потребує поглибленого вивчення цього явища, його детермінант та простору розповсюдження. Більшість таких чинників пов'язані з труднощами становлення України як незалежної держави та пов'язаних із цим процесом кризових явищ в економічній, соціальній, політичній та культурній сферах життя.

Проблема причин та умов злочинності – одна з найважливіших у кримінології. Вивчення службового підроблення, його змін, загального взаємозв'язку з іншими злочинами – це найскладніша із кримінологічних проблем, до вирішення якої внесли вагомий внесок такі фахівці, як А.С. Бесєдіна, А.І. Долгова, О.Г. Кальман, Н.Ф. Кузнецова, О.А. Мартиненко, Е.Х. Сатерленд та ін. Разом з тим спеціальних досліджень даної проблеми не проводилось.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення системи детермінант, що поширені в Україні. Проаналізувавши наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних фахівців у цьому напрямі, для реалізації мети були поставлені наступні наукові завдання:

- вивчення комплексу соціальних явищ, що породжують злочинність;
- аналіз основних причин і умови поширення службового підроблення в Україні, які призводять до низької професійної етики службовців;
- специфіка причинного зв'язку між соціальними, економічними та організаційно-управлінськими детермінантами службового підроблення.

Результати дослідження. Перш ніж розпочати висвітлення однієї зі складних та за своєю сутністю центральних питань кримінологічної науки про детермінанти службового підроблення, слід зазначити, що систему даного кримінологічного знання у філософському розумінні охоплює загальна обумовленість явищ, оскільки причина і наслідок є лише частинка всесвітнього зв'язку. Специфіка причинного зв'язку полягає саме в генетичному породженні причиною наслідку. Безпричинних явищ не буває [1]. Перекладаючи на кримінологічну мову, під причиною розуміється явище (чи сукупність явищ), яке породжує, виробляє інше явище, що розглядається як наслідок. У сфері суспільних відносин від причини до наслідку переноситься інформація

